

HAYAT BİLGİSİ ve SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETİM İLKE, STRATEJİ, YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Yazar

Dr. Miraç BAKKALOĞLU

HAYAT BİLGİSİ ve SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETİM İLKE, STRATEJİ, YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Yazar

Dr. Miraç BAKKALOĞLU

ORCID: 0000-0003-2944-3529

ISBN: 978-625-5531-92-6

E-ISBN: 978-625-5531-93-3

DOI: 10.54637/vizetek.9786255531933

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Sayın okuyucularımız, bandrolsüz yayınları satın almamanızı diliyoruz. Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

Yayın Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Kapak Tasarımı & Mizanpaj: Zeynep ERTUĞRUL

Baskı: Ankara | Ağustos, 2025

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizeteki yayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.

İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/ANKARA

Tel.: 0 (312) 395 85 71

Matbaa Sertifika No: 47479

HAYAT BİLGİSİ ve SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETİM İLKE, STRATEJİ, YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Yazar

Dr. Miraç BAKKALOĞLU

ÖN SÖZ

Eğitim, bireyin sadece bilgi edinme süreci değil, aynı zamanda düşünme, sorgulama, karar verme ve toplumsal yaşamda aktif rol alma becerilerinin geliştiği çok boyutlu bir yolculuktur. Bu yolculukta öğretmen, öğrencinin rehberi, yol göstericisi ve ilham kaynağı olarak büyük bir sorumluluk üstlenir. Öğretim süreçlerinin etkinliği ise doğrudan seçilen strateji, yöntem, teknik ve ilkelerin bilinçli ve amaca uygun şekilde uygulanmasına bağlıdır. Bu gerçek, eğitimin niteliğinin yükseltilmesi için öğretim süreçlerinin bilimsel temellere dayandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri, ilkokul ve ortaokul düzeylerinde öğrencilerin hem bireysel gelişimlerini destekleyen hem de toplumsal farkındalıklarını artıran temel derslerdir. Bu dersler, öğrencinin yaşadığı çevreyi tanıması, toplumsal sorumluluklarını anlaması, tarihsel ve kültürel mirasla bağ kurması gibi pek çok önemli kazanımı hedefler. Ancak bu kazanımların kalıcı olması ve öğrencinin yaşamına yansımaları, öğretim sürecinde uygulanacak strateji, yöntem ve tekniklerin etkinliğine bağlıdır. İşte bu nedenle, öğretim ilkelerinin doğru anlaşılması ve sınıf ortamına uyarlanması, derslerin başarısını doğrudan etkiler.

Bu kitap, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde etkili öğretim için gerekli olan temel öğretim strateji, yöntem, teknik ve ilkeleri kapsamlı bir biçimde ele almaktadır. Her iki dersin kendine özgü yapısı ve öğrencinin gelişim düzeyleri göz önünde bulundurularak hazırlanan içerikler, öğretmenlerin günlük uygulamalarında yol gösterici olmayı amaçlamaktadır. Kitapta sunulan örnekler, uygulama önerileri ve kuramsal açıklamalar, öğretmenlerin ders planlamasından uygulamasına kadar her aşamada destekleyici niteliktedir. Böylece öğretmenler, sınıf ortamını daha dinamik, öğrenci merkezli ve etkileşimli hale getirebilecek donanıma sahip olacaktır.

Öğrenmenin kalıcı ve anlamlı olabilmesi için sadece bilgiyi aktarmak yeterli değildir; aynı zamanda öğrencinin aktif katılımını sağlayan, onları motive eden ve bireysel farklılıkları gözetken öğretim yaklaşımlarına ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, öğretim ilkeleri eğitimde hem rehberlik hem de denge unsuru olarak ortaya çıkar. Öğretim ilkeleri, öğretmenlerin süreci planlamasında sistematik ve bilimsel bir çerçeve sunarken, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini zenginleştirir ve yaşam boyu öğrenen bireyler olarak gelişmelerine katkı sağlar.

Bugünün eğitim ortamları, hızlı değişen bilgi dünyası, teknolojinin hayatımıza entegrasyonu ve farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilerin çoğalması nedeniyle giderek daha karmaşık hale gelmektedir. Bu karmaşıklık, öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerilerini sürekli güncellemelerini, öğretim süreçlerinde esnek ve yaratıcı olmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu kitap, eğitimcilerin bu gereksinimlere yanıt vermesine yardımcı olacak şekilde tasarlanmış, hem kuramsal altyapıyı hem de uygulama önerilerini içeren zengin bir kaynak niteliğindedir.

Eğitimde kalitenin artırılması ve öğrenci başarısının desteklenmesi adına, öğretim strateji, yöntem, teknik ve ilkelerinin bütüncül ve etkin kullanımı büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, öğretmenlerin yalnızca öğretim ilkelerini bilmekle kalmayıp, onları pratiğe yansıtmaya becerisini de geliştirmeleri gerekmektedir. Kitabın, bu süreci destekleyerek öğretmenlere ışık tutması ve eğitim alanındaki akademik çalışmaların pratiğe yansımaları sağlaması en büyük dileğimizdir.

Son olarak, bu kitabın hazırlanmasında beni destekleyen herkese çok teşekkür eder, eğitim yolculuğunda katkı sağlayacak bir rehber olmasını temenni ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖĞRENME ÇIKTILARI	1
BÖLÜM İÇERİĞİ	1
GİRİŞ	3
1. BÖLÜM	5
1.1. ÖĞRENME İLKELERİ	5
1.1.1. HAZIRBULUNUŞLUK İLKESİ	6
Hazırbulunuşluk İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	7
Hazırbulunuşluk İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	7
Hazırbulunuşluk İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	8
1.1.2. TEKRAR İLKESİ	8
Tekrar İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	9
Tekrar İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	9
Tekrar İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	10
1.1.3. ETKİ İLKESİ	10
Etki İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	11
Etki İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	11
Etki İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	12
1.1.4. MOTİVASYON (GÜDÜLENME) İLKESİ	12
Motivasyon (Güdülenme) İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	12
Motivasyon (Güdülenme) İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	13
Motivasyon (Güdülenme) İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	14
1.1.5. HATIRLAMA İLKESİ	14
Hatırlama İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	14
Hatırlama İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	15
Hatırlama İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	15
1.1.6. ÖNCELİK İLKESİ	15
Öncelik İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	16
Öncelik İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	16
Öncelik İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	17
1.1.7. YOĞUNLUK İLKESİ	17
Yoğunluk İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	17
Yoğunluk İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	18
Yoğunluk İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	18
1.1.8. SERBESTLİK İLKESİ	19
Serbestlik İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	19
Serbestlik İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	19
Serbestlik İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	20
1.2. ÖĞRETİM İLKELERİ	20

1.2.1. ÖĞRENCİYE GÖRELİK İLKESİ	21
Öğrenciye Görelilik İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	22
Öğrenciye Görelilik ve Sosyal Bilgiler Dersi	23
Öğrenciye Görelilik İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	23
1.2.2. SOMUTTAN SOYUTA İLKESİ	23
Somuttan Soyuta İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	24
Somuttan Soyuta İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	24
Somuttan Soyuta İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	25
1.2.3. YAŞAMA YAKINLIK İLKESİ	25
Yaşama Yakınlık İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	25
Yaşama Yakınlık İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	26
Yaşama Yakınlık İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	26
1.2.4. İŞ (AKTİVİTE, YAPARAK – YAŞAYARAK ÖĞRENME) İLKESİ	27
İş (Aktivite, Yaparak – Yaşayarak Öğrenme) İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	27
İş (Aktivite, Yaparak – Yaşayarak Öğrenme) İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	27
İş (Aktivite, Yaparak – Yaşayarak Öğrenme) İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	28
1.2.5. EKONOMİK LİK İLKESİ	28
Ekonomiklik İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	28
Ekonomiklik İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	29
Ekonomiklik İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	29
1.2.6. AÇIKLIK İLKESİ	29
Açıklık İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	30
Açıklık İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	30
Açıklık İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	31
1.2.7. GÜNCELLİK (AKTÜALİTE) İLKESİ	31
Güncellik (Aktüalite) İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	31
Güncellik (Aktüalite) İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	32
Güncellik (Aktüalite) İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	32
1.2.8. BİLİNENDEN BİLİNMEYENE İLKESİ	32
Bilinenden Bilinmeyene İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	33
Bilinenden Bilinmeyene İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	33
Bilinenden Bilinmeyene İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	33
1.2.9. YAKINDAN UZAĞA İLKESİ	34
Yakından Uzağa İlkesi ve Hayat Bilgisi Dersi	34
Yakından Uzağa İlkesi ve Sosyal Bilgiler Dersi	35
Yakından Uzağa İlkesine Yönelik Öğretmene Öneriler	35
2. BÖLÜM	37
2. ÖĞRETİM ve ÖĞRENME STRATEJİLERİ	37
2.1. SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİ	38

2.2. BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİ	45
2.3. ARAŞTIRMA - İNCELEME YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİ	51
2.4. BAĞLAM TEMELLİ ÖĞRETİM STRATEJİSİ	57
2.4.1. REACT Modeli	59
2.4.2. ARCS Modeli	60
2.4.3. FEACA Modeli	61
2.4.4. Biçimsel Tasarım İlkeleri Modeli	62
2.5. HİKAYE MERKEZLİ ÖĞRETİM STRATEJİSİ	68
2.6. YANSITICI ÖĞRENME STRATEJİSİ	74
2.7. PROJE TEMELLİ ÖĞRENME STRATEJİSİ	80
2.8. PROBLEM TEMELLİ ÖĞRENME STRATEJİSİ	86
2.9. DEĞER TEMELLİ ÖĞRENME STRATEJİSİ	93
2.10. TASARIM ODAKLI DÜŞÜNME STRATEJİSİ	99
3. BÖLÜM	107
3. ÖĞRETİM – ÖĞRENME YÖNTEMLERİ	107
3.1. ANLATIM YÖNTEMİ	108
3.2. SORU – CEVAP YÖNTEMİ	114
3.3. OTANTİK ÖĞRENME YÖNTEMİ	121
3.4. DİSİPLİNLERARASI ÖĞRENME YÖNTEMİ	130
3.5. TERS YÜZ (FLIPPED) ÖĞRENME YÖNTEMİ	136
3.6. OYUNLAŞTIRILMIŞ ÖĞRENME YÖNTEMİ (GAMIFICATION)	143
3.7. HİBRİT ÖĞRENME YÖNTEMİ	150
3.8. SORGULAMAYA DAYALI ÖĞRENME YÖNTEMİ	157
3.9. SOSYAL SORUMLULUK TABANLI ÖĞRENME YÖNTEMİ	165
3.10. SENARYO TABANLI ÖĞRENME YÖNTEMİ	171
4. BÖLÜM	181
4. ÖĞRETİM – ÖĞRENME TEKNİKLERİ	181
4.1. ZİHİN HARİTALARI TEKNİĞİ	182
4.2. MINECRAFT EDUCATION EDITION İLE ÖĞRENME ORTAMI OLUŞTURMA ..	189
4.3. DİJİTAL HİKAYE ANLATICILIĞI (STORYTELLING) TEKNİĞİ	197
4.4. SANAL MÜZE TEKNİĞİ	205
4.5. BEYİN FIRTINASI TEKNİĞİ	212
4.6. STEM / STEAM TABANLI ETKİNLİKLER TEKNİĞİ	219
4.7. WEB 2.0 ARAÇLARI İLE ETKİLEŞİMLİ İÇERİK ÜRETME TEKNİĞİ	227
4.8. ARTIRILMIŞ GERÇEKLIK (AR) DESTEKLİ ÖĞRENME TEKNİĞİ	235
5. SONUÇ	242
6. KAYNAKÇA	247

Biricik ve tek oğlum,
Kuzey Deniz'e...